

ними атрибутами англомовної байки і de facto підпорядковані стильовій рисі «епічність / драматичність», оскільки кожен вид цього викладу у змістовному плані з них і складається.

Виходячи із проаналізованого вище, можна представити схему ієрархії стильових рис англомовної байки наступним чином.

Рис. 1. Ієрархія стильових рис англомовної байки

У цілому, стиль англомовної байки у більшості її представлень можна характеризувати як епічно-оповідальний, що тяжіє до стислості, помірно-експресивний із ледве чутною сатирою. Низці байок характерні загальні для англомовного художнього дискурсу властивості інтелектуальності, відносної абстрактності, автономії плану змісту і плану вираження, інтертекстуальності. Стильова риса «дидактичність», якщо вона присутня у байці, дещо понижує сатиричний ефект.

Перспективою дослідження вважаємо подальше застосування концепції стильових рис для лінгвостилістичної інтерпретації англомовної байки і уточнення набору та ієрархії стильових рис даного типу тексту і дискурсу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Анненкова Н.М. Лингвостиллистические характеристики прозаической басни: (На материале басен Г.Э. Лессинга и немецких писателей XX в.); дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Н. М. Анненкова. – М., 1977. – 189 с.
2. Піхтовнікова Л. С. Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен 18 в.); дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Л. С. Піхтовнікова. – К., 1992. – 338 с.
3. Піхтовнікова Л. С. Синергія стилю байки: німецька віршована байка 13 - 20 ст.: Монографія / Л. С. Піхтовнікова. – Х.: Бізнес Інформ, 1999. – 220 с.
4. Піхтовнікова Л. С. Еволюція німецької віршованої байки (13-20 ст.): жанрово-стилістичні аспекти: дис... доктора філол. наук: 10.02.04; 10.01.05 / Л. С. Піхтовнікова. – К., 2000. – 427 с.
5. Ризель Э. Г. Полярные стилевые черты и их языковое воплощение / Э. Г. Ризель // Иностранные языки в школе. – 1961. – № 3. – С. 96 – 103.
6. Pichtownikowa L. Synergie des Fabelstils: Die deutsche Versfabel vom 13. - 21. Jahrhundert / L. Pichtownikowa. – Aachen: Shaker Verlag, 2008. – Uhr. B.G. – B.5. – 322 s.
7. Saroyan W. English and American Fables / W. Saroyan. – KG München: Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co., 1986. – 127 s.
8. Thurber J. Fables for Our Time and Famous Poems / J. Thurber. – NY: Harper & Row Publishers, 2008. – 128 p.

Гостюк Т. М.
(Чернівці)

ДІСЛІВНІ ФОРМИ МИНУЛОГО ЧАСУ В НІМЕЦЬКІЙ І АВСТРІЙСЬКІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

У статті розглядаються особливості функціонування дієслівних форм минуло-го часу в німецькій мові і австрійському варіанті німецької мови.

В статье рассматриваются особенности функционирования глагольных форм прошедшего времени в немецком языке и австрийском варианте немецкого языка.

The article deals with the peculiarities of the functioning of past tense verbal forms in German and in Austrian German.

Питання функціонування категорії часу німецьких дієслів є актуальним з огляду на невичерпність проблематики багатозначності часових форм. Як зазначає У.Енгель, у сучасному дослідженні часових форм існує різноманітність думок не лише що до часу темпоральних форм, а й щодо частки часу в їх значенні [1: 46].

Уже протягом тривалого часу германісти намагаються розв'язати питання про те, чим обумовлений вибір тієї чи іншої форми минулого часу в німецькій мові. Нормативні та наукові граматики, а також спеціальні наукові дослідження свідчать про те, що вживання претерита, перфекта і плюсквамперфекта залежать від різноманітних мовних і позамовних факторів: граматичних, семантичних, а також стилістичних.

Дієслівна категорія часу є одна з найважливіших комунікативно-граматичних категорій німецької мови, її слід відрізнити від лінгвістичного поняття „час“, адже рівні граматичних часових форм діляться за іншими принципами, ніж фази об'єктивного перебігу часу. З допомогою певних часових форм можуть виражатися різні фази часового перебігу, і один часовий період може виражатися з допомогою різних часових форм. Саме тому деякі мовознавці заперечують темпоральний характер часових форм, вважаючи, що вони не мають темпорального функціонально-семантичного значення.

Г. Гельбіг, Й. Буша – автори, на наш погляд, найбільш об'єктивної та повної класифікації значень часових форм – визначають наступні елементи темпоральної семантики: момент дії (Aktz), момент мовлення (Sprz), момент розгляду (Betrz), фактор модальності (Mod), комунікативно-прагматичний фактор (Colloqu – враховує можливість чи неможливість реалізації значення в певних функціональних стилях), обставина часу (Adv), різні комбінації яких дають різні значення часових форм [2:122].

Враховуючи ознаки темпоральної семантики, вони виділяють значення граматичних форм. Серед них ті, що вживаються для передачі минулих подій:

1. історичний презенс, 2. претеріт, 3. перфект, 4. плюсквамперфект, 5. футур 2.

У даній роботі зроблено спробу виявлення спільних/відмінних тенденцій (явищ) для австрійського варіанту німецької мови та німецької мови в контексті дієслівних форм минулого часу в публіцистиці.

Матеріалом для дослідження слугують приклади вживання часових форм минулого часу у публіцистичних текстах, які аналізувались на основі публікацій німецьких видань „Focus“, „Der Spiegel“ та австрійських видань „Profil“ та „News“. Вибір вказаних публіцистичних видань зумовлений тим, що вони вважаються найбільш тиражованими, містять різнопланові рубрики. Обсяг вибірки становить 2000 прикладів: 1000 прикладів для німецької мови (далі – НМ) та 1000 для австрійського варіанту німецької мови (далі – АВНМ).

У наукових публікаціях стосовно лінгвістичних ознак австрійського варіанту німецької мови, як правило, вказується на те, що граматичні відмінності складають:

1. Вживання перфекту замість претерита. Перфект – універсальна часова форма, що замінює імперфект, а в деяких випадках і плюсквамперфект.

2. Утворення перфекту дієслів liegen, sitzen, stehen з допоміжним дієсловом sein.

3. Претеріт вживається в письмовій мові і, як і в літературній німецькій мові, служить для передачі минулих завершених подій у формі розповіді.

4. Плюсквамперфект майже не вживається.

5. Наявність так званого „подвійного перфекта“ як заміни для плюсквамперфекта: *Ich habe abgeschlossen gehabt*.

Розглянемо ці відмінності дещо детальніше.

Австрійці використовують у розмовній мові перфект як розповідну форму минулого часу, де у німецькій мові повинен був би вжитий претеріт:

Ich bin in die Stadt gefahren. (Ich fuhr in die Stadt). Більшість дослідників пов'язують це з так званим „зникненням“ претерита. „Претеріт „зник“ ще у 13 ст., хоча зберігся в письмовій мові (in der geschriebenen Sprache). Натомість використовується перфект. Одночасно з претерітумом зник і плюсквам-перфект. Для передачі попередньої події (відносно теперішнього) в австрійському варіанті німецької мови вживається перфект, а в письмовій формі це передається претерітумом“ [3:284].

У деяких випадках вживання перфекту є необхідним – претерітум був би помилкою. Так, перфект вживається:

1. Для передачі минулих подій, коли наявний результат.
2. Для початку і закінчення розповіді, щоб посилити увагу слухача.
3. У реченнях, коли подано дані про час події (ein genauer Zeitpunkt).

Ich habe diese Reise schon einmal vor drei Jahren gemacht.

В останньому випадку, аналізуючи 2 джерела („Österreichisches Deutsch“ та „Deutsche Grammatik“ G. Helbig/J. Buscha), ми виявили два схожих речення, вжитих у різних часових формах:

Ich habe diese Reise schon einmal vor drei Jahren gemacht.

Georg hat vorgestern ein Klavier gekauft. („Das Perfekt wird auch immer dann verwendet, wenn ein genauer Zeitpunkt angegeben ist.“, [2:285]).

Er kam vor 3 Wochen aus dem Ausland.

Er lag im letzten Jahr mehrere Male für längere Zeit in einem hauptstädtischen Krankenhaus.

(„Zum Präteritum kann eine fakultative Temporalangabe treten, die jedoch an der Vergangenheitsbedeutung nichts ändert“ [4:148-149]).

Ці суперечності можуть пояснюватись наявністю різноманітних думок з приводу випадків вживання перфекту і претерітуму, або ж власне відмінністю австрійського варіанту німецької мови від німецької мови.

В австрійському варіанті німецької мови дослідники мови помітили ще один феномен, коли мовець у вказаних вище випадках (обов'язкове вживання перфекту) вживає претеріт, бо помилково вважає, що цього вимагають правила (die Regeln der Schriftsprache). Вони кажуть: „*Tat er es, oder tat er es nicht?*“ – „*Georg kaufte vorgestern ein Klavier*“.

Хоча і в німецькій мові все частіше зустрічаються випадки вживання перфекту замість претеріта. Так, спостерігається тенденція уникання форми претеріта деяких сильних дієслів, заміна їх „безпроблемним“ перфектом.

„*Ich habe mir das Gesicht gewaschen!*“ statt „*Ich wusch mir das Gesicht!*“

„*Die Maus hat ein Loch gegraben!*“ statt „*Die Maus grub ein Loch*“ [2:285].

Також на півдні німецькомовної області дієслово sein і модальні дієслова вживаються в претеріті, а не в перфекті:

Gestern war ich nach langer Zeit wieder im Kaffeehaus.

Gestern wollte ich baden gehen, aber es hat geregnet.

Подвійний перфект – часова форма, характерна для австрійського варіанту німецької мови. Оскільки для німецької літературної мови така конструкція є нетиповою (незвичною), то дехто з дослідників вважає її помилковою. Інші ж стверджують її „законність“, пояснюючи це тим, що із зникненням претеріта перфект займає його місце, і для передачі попередності подій вживається форма подвійного перфекту:

Ich habe es vergessen gehabt, aber dann ist es mir wieder eingefallen.

Подвійний плюсквамперфект – феномен австрійського варіанту німецької мови (проте зустрічається і у творах німецьких письменників Теодора Шторма та Теодора Фонтане). Він вживається для передачі попередності подій відносно плюсквамперфекту, коли йдеться про повністю завершену в минулому, тривалу подію. Це – літературна форма, яка в повсякденному спілкуванні зустрічається рідко або не зустрічається взагалі.

Wir hatten bereits gegessen, als er eintrat.

Wir hatten bereits gegessen gehabt, als er eintrat.

Різниця між цими двома формами полягає у тому, що в першому випадку плюсквамперфект символізує, що процес споживання їжі відбувався раніше ніж особа увійшла. У другому випадку подвійний плюсквамперфект описує тривалий процес, який повністю завершений на момент, коли особа зайшла.

Ще одна особливість австрійського варіанту полягає у вживанні дієприкметника в поєднанні з іншими дієсловами, де у німецькій мові вживається інфінітив:

Ö: *Ich habe sie weglaufen gesehen. Er hat das Geld liegen gelassen.*

D: *Ich habe sie weglaufen sehen. Er hat das Geld liegen lassen.*

Форми „weglaufen sehen“ та „liegen lassen“ в німецькій мові вживаються, можливо, тому так часто, бо тут інфінітив здається скороченням від дієприкметника.

Щодо форм з дієсловами „fühlen“, „helfen“, „hören“, то у німецькій мові можливі обидва варіанти – з інфінітивом та з дієприкметником:

Er hat sein Ende kommen fühlen/geföhlt.

Ich habe sie singen hören/gehört.

В австрійському варіанті такі форми звучать неприродно.

З іменниками Hitze, Kälte, Gestank вживається дієслово haben, тоді коли в німецькій мові – sein:
Es hatte 30 Grad im Schatten.

Es hatte einen fuchtbaren Gestank in diesem Zimmer.

Як показало наше дослідження, серед дієслівних форм минулого часу в публіцистиці найбільш уживаною формою є претеріт як для НМ (61%), так і для АВНМ (60%). Якщо не брати до уваги групу дієслів (які ми для аналізу ре-чень у претеріті умовно назвали „іншими дієсловами“ – тобто всі дієслова, крім модальних, крім дієслів haben, sein, werden, lassen), то найбільш чисельною є форма претеріта дієслова sein (для НМ – 17% та для АВНМ – 15% від кількості речень у претеріті). Така висока частота вживання дієслова sein пов'язана з тим, що воно за своєю акціо-нальною семантикою відноситься до дуративних дієслів, які не вказують на межу дії (початок чи кінець), а представляють нам цю дію у її тривалості.

In seiner Kindheit waren Veteranen alte Männer [News].

На другому місці у нашому дослідженні по частоті вживання у претеріті стоять модальні дієслова, серед яких переважають: wollen, sollen, müssen, kön-nen. Претеріт модальних дієслів в АВНМ є чисельнішим і складає 15% від кількості речень в претеріті, тоді як в НМ – 12%.

Частка претеріта інших дієслів в НМ більша, ніж в АВНМ (прбл. на 5%), як і загальна кількість речень в претеріті.

Кількість речень, де вжито перфект, в АВНМ більша, ніж в НМ. Так, речення у перфекті становлять 29% в АВНМ та 26% в НМ. Співвідношення кількості прикладів утворення перфекту з допоміжним дієсловом haben/sein (80%/20% для АВНМ та 87%/13% для НМ) показало, що в АВНМ кількість речень з допоміжним дієсловом sein більша. Це можна вважати закономірністю, якщо врахувати, що австрійці утворюють перфект з допоміжним дієсловом sein, коли німці в таких випадках використовують haben, а також у ви-падках сумніву, коли мовець не впевнений щодо того, яке допоміжне дієслово вжити. Наприклад, дієслова, що виражають положення тіла вживаються в АВНМ з sein, а не з haben: *ich bin gestanden, ich bin gesessen, ich bin gelegen.*

Часова форма плюсквамперфект зустрічається в АВНМ 109 разів (10%) і 120 разів в НМ (12%). Найчастіше ця часова форма, як і перфект, утворюється за допомогою допоміжного дієслова haben (85% для АВНМ та 87% для НМ).

Плюсквамперфект модальних дієслів відсутній в НМ, а в АВНМ він зустрі-чається 5 разів – з дієсловами können, wollen, müssen.

Щодо речень, в яких вживаються форми історичного презенса, ми вважаємо, що недо-цільно говорити про закономірність, оскільки частка історичного презенса не значна для НМ та для АВНМ і складає 1% від загальної кількості речень.

Die ersten zwei Bände erscheinen im Jahre 1949 [Profil].

Es ist Mittwoch, der 28 März 1979, 4.00 Uhr morgens [Focus].

Футур II вживається дуже рідко, і в нашій вибірці зустрічається всього один раз в АВНМ для передачі припущення у минулому.

Klasnik wird sich seither oft gefragt haben, ob es in jenen Tagen, als die Turbulenzen losgingen, noch möglich gewesen wäre, sie zu beenden [News].

Цікаву тенденцію ми помітили, порівнявши кількість речень у прете-ріті/перфекті, аналізу-ючи різні жанри в межах дискурсу (новинні матеріа-ли/статті та інтерв'ю/цитати). Кількість речень у перфекті тут (інтерв'ю) ста-новить 61% (АВНМ) та 69% (НМ). Ми можемо це пояснити зв'язком з тепе-рішнім, з моментом мовлення; тим, що перфект говорить про актуальність, співчуття, участь; йдеться про завершену подію, є результат. Хоча розповідь ведеться також і у претеріті.

Спільною тенденцією для німецької мови та для австрійського варіанту німецької мови є „змішування“ різних дієслівних форм минулого часу на пись-мі в межах тексту та окремо взятих речень, вживання різних комбінацій, таких, як перфект/претеріт, що в наукових джерелах пояс-нюється лібералізмом часових форм, тенденціями в сучасній німецькій мові. Хоча частка речень з комбінацією претеріт/перфект для австрійського варіанту німецької мови дещо більша, ніж для німецької мови.

Vom Internet gelangte das Thema schliesslich in die traditionellen Medien, und vor einigen Tagen hat die Regierung das Vorhaben ... aufgegeben [Profil].

У контексті дієслівних форм минулий час в АВНМ має ряд особливос-тей, деякі з них підтвердились на основі проведеного нами дослідження: пе-реважання частки претеріта дієслова sein та модальних дієслів, утворення пер-фекта з допоміжним дієсловом sein у випадках, коли в

німецькій мові вжи-вається haben. Інші – наявність подвійного перфекта/плюсквамперфекта, зникнення претерита – (і, як наслідок, частішого вживання перфекта та зменшення частки плюсквамперфекта) – не підтвердились, що, на нашу думку, пов'язано з типом дискурсу (у нас це – публіцистика, кодифікована, нормована, письмова мова), а всі вище зазначені явища стосуються швидше розмовної мови (усного мовлення).

Таким чином, вживання дієслівних форм минулого часу в німецькій літературній мові і австрійському варіанті німецької мови залежать від різнома-нітних мовних і позамовних факторів, від ряду граматичних, семантичних, а також стилістичних факторів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Engel U. Deutsche Grammatik. München: IUDICUM Verlag GmbH, 2004. – 485 S.
2. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Leipzig: VEB Verlag, 1974. – 628 S.
3. Markhardt H. Das Österreichische Deutsch im Rahmen der EU. – Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 2005, - 376 S.
4. Sedlaczek R. Das Österreichische Deutsch. – Wien, 2004. – 496 S.

Гоца Н. М.
(Львів)

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ КОЛОРАТИВІВ У РОМАНАХ ТОНІ МОРРИСОН

Стаття присвячена семантико-стилістичним особливостям колоративів у романах Тоні Моррісон. На основі якісного та кількісного аналізів кольоропозначень окреслюється один із основних аспектів мовлення жіночого афро-американського роману.

Статья посвящена семантико-стилистическим особенностям колоративов в романах Тони Моррисон. На основе качественного и количественного анализов колоративов определится один из основных аспектов речи женского афро-американского романа.

The article is dedicated to semantic and stylistic peculiarities of colour epithets in Toni Morrison's novels. Qualitative and quantitative analysis of colour epithets are made. On a research basis the author makes an attempt to trace one of the major aspects of Afro-American women's novel language.

Колір та його сприйняття відіграє важливу роль у житті кожного з нас. Так вибір нами того чи іншого кольору, його інтерпретація досить часто відбувається на підсвідомому рівні, проте несе цінну інформацію як про емоційний стан людини у даний момент, так і про людину взагалі. У художньому творі відбувається те саме. Письменник, використовуючи широку колірну гамму, частково визначає зміст та характер цілого твору. Семантика використаних кольорів допомагає читачу зрозуміти особистість автора і характери його персонажів.

Будь-який колір є результатом роботи мозку людини. Саме тому різні люди неоднаково сприймають фарби, їх гармонію, що і знаходить своє відображення в їх мовленні, що спричиняє виникнення індивідуальних конотативних значень [Ходжаян, 5].

Дослідженням кольору займалися ще з давніх часів. На сьогоднішній день це питання не втрачає своєї актуальності, адже є важливим аспектом багатьох лінгвістичних досліджень таких науковців як Серов Н. [7], Яньшин П. [6], Ходжаян Т. [5] та багато інших. Сприйняття та розуміння значення певного кольору передбачає і його вербальне вираження, що вже стає об'єктом вивчення мовознавців.

Метою даної роботи є визначити основні семантико-стилістичні властивості найуживаніших колоративів у романах Т. Моррісон „Найблакитніші очі”, „Сула”, „Пісня Соломона”, „Смоляне опудало”, „Рай”, „Любов”.

Завдання полягає: у якісному та кількісному аналізі хроматизмів у романах Т. Моррісон; у визначенні особливостей вживання колоративів у жіночому афро-американському романі.

Для розкриття даного питання необхідним є визначити зміст основних понять, використаних у розвідці, а саме колір, хроматизм, та семантика кольору.

Коваль Т. називає колір усвідомленим, ретельно продуманим прийомом, „який допомагає художникові слова виразити свої думки і відчуття” [Коваль,]. Це важливий ідейно-художній та „виражальний” засіб [Форманова]. Адах Н. вважає колір продуманим прийомом, „який допомагає письменникові виразити свої думки і почуття, вказати на своєрідність творчості, описати